

Солунъ до Охридъ, не само въ метрополитскитѣ мѣста, но и въ селскитѣ църкви богослужението се изврѣшваше на гръцки езикъ. По пжтя често срѣщахъ селяни, които не знаеха обикновенитѣ молитви, селянки, които при изврѣшване кръстното знамение не умѣха да произнесатъ ни едно слово. Нѣкакво вѣѣпеняване забѣлѣзвахъ въ тоя бѣденъ народъ, тѣй явно прѣзиранъ отъ своитѣ пастири“. Така бѣлѣжи въ своя бѣлѣжитъ проскинетарий първия руски пжтешественикъ по тия български покрайнини — незабравимиятъ ученъ Григоровичъ. \*)

Византийското високомѣрие не признаваше човѣшкото достоинство, освѣнъ въ лицето на гърка. „Продължителния отпадъкъ, нищетата — казва Дитоп — сж отпечатали на лицето на българина рѣзкитѣ черти на нѣкаква примитивна раса; бѣдно облѣченъ смутенъ, и забърканъ въ говора, той ни прѣдставлява единъ народъ нещастенъ и забравенъ; при отсъствие на всѣко народно чувство, посрѣдъ тѣй умъртвения духомъ български народъ, византизацията тържествуваше. Тая злочеста византизация, тоя посмѣхъ надъ паметъта на Солунскитѣ проповѣдници, злорадственото глумление надъ тѣхното епохално дѣло за славянския миръ, се унищожиха съ С.-Стефанския актъ отъ 19 февруарий; той поврѣщаше на славянитѣ свѣтлината на тѣхното племе — люлката на славянската писмена рѣчь; разчистваше се нивата, въ която нѣкога се сѣеше чистото сѣме на Словото Божие отъ плѣвела, посѣтъ отъ враговетѣ славянски — гърцитѣ.

Когато дѣлото на Кирила и Методия бѣ изгубено въ срѣдата на западнитѣ славяни, тѣх-

\*) Пжтувзлѣ прѣвъ 1845 огд.